

Nu de holle, ongevane bomen alomt verdwijnen, bosschen geroid, heggen en struiken opgeruimd worden, ontstaat er voor de vogels gaandeweg woningnood.

Wil men derhalve nuttige, genotverschaffende vogelbescherming in de hand werken, dan is daarvoor noodig: Voorziening in der vogelen woninggebrek.

Er moeten kunstmatige broed- en slaapgelegenheden worden aangebracht. Hiervoor ontwierp men verschillende soorten nestkastjes.

Waar deze werden aangebracht, zag men ze spoedig betrokken worden door allerlei vogels en 't duurde niet lang of de vogelstand, in de buurt dier kastjes, verbeterde met den dag.

Ook de stad Maastricht, wier Bestuur meer dan eens blijken heeft gegeven voor Natuursehoon iets te voelen en graag nuttig werk wil steunen, ging zich op vogelbescherming toeleggen.

Ze liet daartoe verleden jaar 37 nestkastjes ophangen — 11 te Slavante, 11 in 't Zwanenpark en 15 in 't Stadspark.

Door omstandigheden werden deze kastjes eerst aangebracht in de maand April.

Derhalve véél te laat om er uitstekende resultaten van te mogen verwachten. Immers, vele vogels waren toen al, bij gebrek aan 'n geschikte nestplaats, naar elders vertrokken, andere, met de vreemde, waarschijnlijk nooit geziene woningen niet genoegzaam vertrouwd, durfden er hun intrek nog niet innemen.

Nestkastjes moeten opgehangen worden vóór den winter.

Ze kunnen dan den vogels tot schuilplaats dienen en zullen in 't voorjaar graag door hen betrokken worden.

Toch was 't resultaat bemoedigend.

In 8 kastjes werden jonge vogels geboren en grootgebracht en wel te Slavante 1 broedsel van de Pimpelmees, in 't Zwanenpark 2 broedsels van de Pimpelmees en 1 broedsel van den grauwen Vliegenvanger, in 't Stadspark 2 broedsels van de Pimpelmees in één kastje, 1 broedsel van den Roodstaart, 2 broedsels Musschen en 1 broedsel van 'n Merelpaar, 't welk zijn nest had gemaakt boven op een der kastjes.

We twijfelen er niet aan of dit jaar zal 't resultaat nog beter zijn, mits.... zich niet herhale wat we verleden jaar spijtig moesten constateeren.

In 4 kastjes werden de nesten toen verstoord en 5 kastjes zijn eenvoudig gestolen!!

En dat alles door de Maastrichtsehe lieve straatjeugd!

Waar onze „spes patriae" hier weer blijk gaf van verregaande baldadigheid, meenen we, dat 't toezicht in de parken wel wat beter kon zijn.

Want ook aan onze parken komt de vogelbescherming ten goede.

Ze worden daardoor behoed tegen insectenplagen.

Jammer maar, dat men in Limburg nog immer niet genoeg overtuigd is van 't onzegbaar nut, 't welk de vogels stichten.

Elders in 't land is dat op menige plaats heel anders.

Zoo hoorden we van een tuindersvereniging ergens in Noord-Holland, die dezen winter niet minder dan 400 nestkastjes liet aanbrengen in de tuinen en boomgaarden harer leden.

Moge 't goede voorbeeld door de stad Maastricht

alvast gegeven, navolging vinden ook bij particulieren!

Deze kunnen, wanneer ze zich van de voordeelen, welke vogelbescherming oplevert, willen overtuigen, bij de Directie van den Landbouw, Tournooiveld 6 te 's-Gravenhage, 'n kostelijk werkje op dit gebied krijgen.

Gratis toch zendt deze Directie, op aanvraag: „Vogelecultuur door G. Wolda.

't Boekje is 'n nadere kennismaking overwaard.
J. C.

Zwerfblokken.

'n Nader onderzoek omtrent den reusachtigen steen, liggende in 't veld tussehen Raath en Jabeek (zie verslag der Maandvergadering in dit nummer) heeft ons getoond, dat deze kwartsiet ligt aan den bovenkant van 't grint.

Fliegel beweerde indertijd, dat dergelijke blokken steeds aan de basis van 't grint liggen en concludeerde daaruit, dat zij 't eenige overblijfsel waren van een pliocen-terrasgrint uit den Riss-ijsijd.

Dr. Klein heeft vroeger reeds aangetoond, dat Fliegel hierin dwaalde.

Ook de „steen van Ubachs" op den St. Pieter ligt aan de oppervlakte van 't grint.

J. C.

Maandelijksche Vergadering te Sittard op 28 April i.l.

Tegen 7 uur opent de Voorzitter de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Met genoegen constateert hij de groote opkomst en richt in 't bijzonder 't woord tot de dames en heeren, die voor 't eerst eene maandelijksche vergadering van 't Genootschap bijwonen.

Aanwezig waren: de heeren Ferd Arnoldts, Dr. H. J. Beckers, Mevrouw M. Beckers-Corten, de heeren C. Blankevoort, H. J. Claesens, Fr. Clerx, Mevr. J. Clerx-Corten, de heeren Jos. Cremers, C. A. M. de Gier, Dr. A. de Wever, H. de Wever, J. B. Giljam, Mevr. M. E. Giljam-Thierens, de heeren P. Hufnagel, I. Kaufmann, J. S. Kentgens, L. A. J. Keuller, H. Mooren, P. H. Renckens, Dr. G. Romijn, Sprenger, B. Swart, V. v. d. Camp, Mevr. J. W. van Iterson-Rotgans, de heer Dr. v. d. Meer.

Dr. Romijn vertoont drie levende Phyllopoden: *Lepidurus Leach.* = *Apus productus* Boie. Deze langstaartige, kreeftachtige, kieuwpooten, die in slooten leven zijn vleescheters en voeden zich met andere Phyllopoden, welke plantaardig voedsel eten.

Als de slooten droog worden sterven de dieren; hun voortbestaan is verzekerd door de eieren, die behouden blijven in de verdroogde modder, waarin ze later tot ontwikkeling komen. De heer Romijn staat de drie beestjes af voor 't Museum te Maastricht.

Dr. Romijn deelt mede, dat er zich te Amsterdam een comité heeft gevormd met 't doel 'n onderzoek in te stellen naar onze inlandsche schelpdieren (land- en waterslakken).

Hij vraagt daarvoor steun aan 't Nat. Hist. Gen. in Limburg.

Verschillende leden beloven materiaal te zullen verzamelen en op te sturen aan Mejuffr. Scholte te Amsterdam. Doubletten zullen afgestaan worden aan ons Muscum te Maastricht.

Dr. Romijn bespreekt verder het nieuw uitgekomen tijdschrift „Natuurgenot”. „Natuurgenot” verschijnt als Bijblad van „de Visscherij-Courant”. ’t Is een soort voortzetting van „Natuurgenot in Huis”, waarvan, na den dood van den hoofdredacteur den heer Ern. Gadiot, de uitgave moest gestaakt worden. Waar „Natuurgenot” zich op allerlei Natuurhistorisch gebied zal bewegen, dringt Dr. R. er op aan met dit blad nader kennis te maken. ’t Kost met „de Visscherij Courant” fl. 1.50 p. jaar.

De tuinier Willems uit Sittard komt ter vergadering met ’n *Amorphophyllus tinanum* ’n reuzen-exemplaar door hem gekweekt. Deze „droogbloei” wordt bevrucht door aasvliegen. De bloem ruikt naar rottend vleesch.

De Voorzitter brengt den heer Willems dank voor zijne attentie aan ’t Genootschap bewezen.

De heer I. Kaufmann, die verleden jaar tusschen Echt en Echterbosch de *Anemone pulsatilla* ontdekte, deelt mee, dat de plant zich daar ter plaatse nog heel wat heeft uitgebreid. Hij zag er nu honderden. Hij heeft enkele exemplaren meegebracht, bestemd voor den Museumtuin te Maastricht.

Ook heeft de heer K. een boomkikker meegebracht. Deze diertjes komen, zegt hij, in Echt veel voor.

Dr. Romijn dringt er bij hem op aan ’ns te willen letten op mogelijke larven van boomkikkers.

De heer Jos. Cremers doet mededeeling van de vondst, door hem gedaan den 22 April l.l. van *Rhinolophus ferrum equinum*, de groote Hoefijzerneus, die tot nu toe maar 3 maal in Z.-Limburg gevonden was.

Hij ontdekte ’t beestje in de Leeraarsgrot, tusschen Meerssen en Geulem.

Verder laat hij een doosje rondgaan gevuld met schelpen, welke afkomstig zijn uit ’n leemgroeve tusschen Raath en Jabeek.

’t Is bekend dat in löss een drietal soorten schelpen plaatselijk in Limburg voorkomen. In bedoelde leemgroeve zitten ze met massa’s. De voorwerpen door spreker gevonden zijn waarschijnlijk *Helix* en *Succinea*.

Naar aanleiding van de gedachtenwisseling over Quaternaire vormen (Löss, Grint, Keien, groote blokken) herinnert de heer Keuller aan het groote steenblok op den St. Pietersberg, waarover Ubags spreekt en waarvan men later de ligplaats niet meer wist.

Spreker heeft den steen, enkele jaren geleden, weer ontdekt.

Dr. Beckers wijst op een steen van kolossalen omvang in de buurt van Stein, bekend als de „Tartarensteen”.

Jos. Cremers zegt, dat ook een zeer groote steen ligt in de buurt van de leemgroeve tusschen Raath en Jabeek.

De heer Huffnagel doet mededeeling zijner vondst van midden-oligoceene klei, Septariënklei, Rupperklei in ’t dal van de Welterbeek.

Dr. Beckers vertoont „klapperstenen” afkomstig uit een steengroeve te Keldond.

De heer Huffnagel verklaart hoe hij meent dat bolster en kern dezer klapperstenen zijn ontstaan.

De heer de Gier bespreekt ’n drietal scheeve voorstellingen, welke er in de leesboeken over kennis van den grond en Aardrijkskunde wordt aangetroffen over Löss in Limburg.

Deze onjuistheden zijn:

1e. dat de löss Z.-Limburg nagenoeg geheel bedekt;

2e. dat de löss een kalkrijke grondsoort is;

3e. dat de löss een windafzetting van steppenstof is.

De löss bedekt Z.-Limb. slechts voor ruim de helft; hij ontbreekt vooral op ’t Oostelijk deel.

Geen lössdek draagt ’t land ten Oosten van de Geul en ten Zuiden der Selzerbeek.

Geen löss bedekt het veel hooger dan de omgeving gelegen krijtplateau van Ubagsberg.

Geen löss vindt men op de groote heide ten Noorden van Heerlen, bekend als de Brunsummerhei en Schrijvershei.

Geen löss treft men aan in de dalen van Maas, Geul, Geleen en andere beken, evenmin op de hellingen, die ze insluiten.

De juiste voorstelling van ’t kalkgehalte van de löss is:

De bovenste laag van 3—4 M. diep is zeer kalkarm

Eerst bij 6 M. of dieper wordt ’t kalkgehalte hoog.

Omdat de volksnaam voor ’t tot bouwsteen dienend tufkrijt „mergel” is, noemt men deze kalkrijke lösslagen in Limburg „zachte mergel”.

De bouwvoor en de ondergrond tot meer dan 3 M. diepte bestaan uit verweerden en tegelijk ontcalcite löss. Het is dus juist hier van lössleem te spreken. De nog weinig ontcalcite onderlaag, die tot de kleimergels gerekend wordt, is de eigenlijke löss. De landbouwers noemen deze grondstof „leem”.

De juiste voorstelling over ’t ontstaan van löss is:

De löss is afgezet door ’t regenwater, dat als beken van de naburige hoogten is afgestroomd.

Gedurende deze uiteenzetting laat de heer de Gier prachtig geslaagde foto’s rondgaan, alsmede verschillende grondsoorten.

Deze foto’s waren:

1e. de Windmolen van Ubagsberg, staande op den hoogsten zandheuvel van het hooge Ubagsberg-krijtmassief. Deze heuvel ligt op 217 M. + A. P. Hij draagt boven een dun dek van plioceen-Maasgrint (1 M. of minder) en daaronder ongeveer 20 M. onderoligoceen fijn wit zand met bruine strepen. Bij 197 M. + A.P. begint het krijt. De spaarzame vegetatie van dezen heuvel bestaat uit struikheide en brem.

2e. Groeve in het onderoligoceen zand, eenige meters ten Westen van den windmolen van Ubagsberg. Bovenaan is een dun dek van plioceen-grint, met heide begroeid. Het zand is wit met grillig loopende bruine strepen. De geheele laag is $\pm$ 20 M. dik, waarvan in de groeve ongeveer 7 M. wordt uitgegraven.

3e. Plioceen-grint op den hoogen heuveltop bij Huls, bij ’t larksboschje. Bovenkant 214 M. + A.P.

Dit grint is bijna ongelaaagd en is zeer taai door een zandig rood leem. Bovenaan en in naar beneden loopende strepen is ’t grijzer geworden door verweering.

De kiezel zelf bestaat grotendeels uit sterk ge-

rolde witte kwartsen en blauwe vuursteen met grootere hoekige vuursteen er tussehen.

Na wassching door 't regenwater is deze kiezel wit.

Het grint is totaal 7 M. dik. De groeve behoort aan de gemeente Voerendaal. Op dit grint liggen akkers met rogge. De plioceen-top van Huls (214 M. + A.P.) vormde met de drie toppen bij den molen (212 M. + A.P., 217 M. + A.P. en 212 M. + A.P.) reeds 4 eilandjes in de diluviale delta, tijdens de sterke erosie-periode, die aan de afzetting van het hoofdterras voorafging.

4e. Groeve in 't krijt van 't Ubagsberg-massief (bij de Kalkbranderij aan den weg van Simpelveld naar Huls (zg. „Kunrader kalksteen”).

Het krijt draagt ± 1 M. dik verweeringsleem, dat zeer taai en donkerbruin is en vermengd met vuursteenschilfers. De landbouwers noemen dezen grond „Kleefgrond”.

Het midden van 't Ubagsberg-massief is bedekt door oligoceen (dorp Ubagsberg, Trintelen, Vrouwenberg, Eyserheide), de rest door Kleefgrond.

Het geheele massief was een eiland in de diluviale delta-periode tijdens de afzetting van het hoofdterras-grint.

De löss ontbreekt op 't geheele massief.

5e. Grintgroeve aan de Wintraak bij Sittard.

Bovenlaag lössleem $1\frac{1}{2}$ à 2 M. dik; onder Maasgrint ± 5 M. te zien. Totale grintdikte ± 8 M.

6e. De steilrand van den Welterberg ten Z. van Kunrade.

Bovenkant 156—168 M. + A. P. Rechts de Kunrader kalksteengroeve. Een deel der verschuiving van Kunrade.

7e. Groeve in Kunrader-kalksteen ten Z. van 't kasteel Haeren, tussehen Croubeek en Kunrade. Bovenkant 129 M. + A. P. Bovenlaag Kleefgrond.

8e. De Zevensprong bij Croubeek. Hoogte 93 M. + A. P. Begin der beek „de Sprong”, die bij Rivieren in de Geleen uitloopt. Rechts steilrand der verschuiving van Kunrade.

De heer Huffnagel wijst er op, hoe verschillende geologische opmerkingen over Limburg vroeger gemaakt door Staring juist blijken te zijn.

Deze opmerking doet den heer Keuller een warm woord van hulde brengen aan Starings nagedachtenis.

Verschillende zaken, die nu door nieuwere buitenlandse Geologen, o.a. Potonnié, als hunne vondsten worden gepubliceerd kan men reeds vinden bij den Nederlander Staring.

De vergadering betuigt hare instemming met deze waardeerende woorden over onzen landgenoot.

Dr. Romijn stelt den heer Keuller voor 't voor Staring in een wetenschappelijk buitenlandsch tijdschrift te willen opnemen en voor hem daarin de eer op te vorderen, die hem toekomt.

De heer Keuller zou zulks zeer graag doen, maar drukke werkzaamheden beletten hem veel tijd te besteden aan zaken buiten 't onderwijsgebied gelegen.

Dit doet den heer Sprenger de opmerking maken, dat juist zij, die 't druk hebben, den tijd vinden om nuttig bezig te zijn ook op ander gebied dan waarop ze zich eigenlijk bewegen. Van den heer Keuller is 't bekend, dat hij, dank zijn werk-lust, ofschoon met werk overladen, toch nog den

tijd vindt voor allerlei nuttigen en wetenschappelijken arbeid.

De heer Huffnagel verzoekt Dr. de Wever iets te vertellen over de Gaspeldoorn, waarvan een bloeiend exemplaar ter vergadering aanwezig is, afkomstig van den Bouwberg.

Dr. de Wever zegt dat deze plant in Z. Limburg voorkomt bij Urmond (Welsche heuvel), St. Pieter en Brunssum (Bouwberg).

Waarschijnlijk is ze op de beide eerste plaatsen vroeger aangeplant. Bij Urmond zou dit gebeurd zijn, volgens den heer Kentgens, om 't wild 'n schuilplaats te geven. De exemplaren bij St. Pieter zien er kwijnend uit. Ze waren reeds bekend aan Dumoulin, die meende, dat ze geleden hadden van vorst. Gaspeldoorns houden niet van kalkgrond; waarschijnlijk daarvan 't minder fleurig uitzicht.

De heer de Gier deelt mee, dat in buitenlandsche landbouwboeken de Gaspeldoorn wordt aangeprezen als voedergewas; de plant moet daarvoor gehakseld, geplet worden.

Dr. v. d. Meer laat verschillende fossielen zien, welke ten geschenke werden gegeven aan 't Museum te Maastricht; o.a. eene fossiele Ammoniet, door Dr. de Wever gevonden te Oirsbeek in 'n groeve van mioceen-zand en grint; verder fossiele paardentanden en een hertenhoorn uitgebaggerd uit de Maas bij Swalmen.

De heer Sprenger vraagt aan Dr. de Wever diens meening over den invloed van kalk op mistel.

Naar aanleiding hiervan ontstaat er 'n geanimeerd debat over 't voorkomen van *Viscum* in Z. Limburg, waaraan deelgenomen wordt o.a. door Dr. de Wever, Sprenger, Mevrouw van Iterson, den Voorzitter, den heer Swart, Dr. Beckers, de Gier en Romijn.

Men is 't er algemeen over eens, dat verschillende nog onbekende factoren hier haar invloed doen gelden.

Waar de heer Keuller zich bij de bespreking van de zwerfblokken (zie boven) bereid had verklaard om eventuele liefhebbers voor eene excursie naar den St. Pietersberg te begeleiden, doet de heer Swart 't voorstel om de volgende Maandvergadering te Maastricht te houden en er eene excursie aan te verbinden, onder leiding van den heer Keuller, naar den St. Pietersberg.

Met algemeene stemmen wordt dit voorstel aangenomen.

De excursie (eene geologische-botanische — voor 't botanisch gedeelte zal Dr. de Wever zorgen —) heeft plaats op den 2den Pinksterdag. (Zie aankondiging in dit nummer van 't Maandblad).

Tegen 10 uur werd deze buitengewoon goed geslaagde vergadering, die van 't begin tot het einde gekenmerkt was door een prettig animo, gesloten.

Museum-tuin.

Graag zou de Museum-tuin Orchideeën ontvangen. Eventuele toezendingen geschieden 't best in kistjes met nat papier of mos, liefst met wat grond rondom de knollen, met 't oog op den groei bevorderende lagere organismen in dien grond aanwezig.

Officieele Mededeelingen.

Nieuwe leden Natuur-Hist. Genootschap: Dr. M. A. VRIJENS, St. Servaasklooster 6, Maastricht; Mr. L. E. C. HAEX, Helmstraat 10, Maastricht; Edm. J. REGOUT, Kasteel Meerssenhoven, Itteren.